

ESTUDIS I DOCUMENTS

DADES PER A L'ESTUDI DE LA SOCIETAT
VALENCIANA DEL SEGLE XVI:
ELS ÚLTIMS CONDICILS TESTAMENTARIS
I L'INVENTARI DE BÉNS D'EN JAUME GARCIA
D'AGUILAR, SENYOR D'ALAUQUÀS

I. DESCRIPCIÓ DELS DOCUMENTS
I ANÀLISI DEL SEU CONTINGUT

Els documents que comentem són inclosos dintre del manuscrit 3.089 que es guarda a l'Arxiu del Regne de València, secció Protocols Notarials. Aquest Ms. compren un total de 336 folis sense numerar i sembla que no hi ha folis arrancats. Està enquadernat en pergamí i el seu estat de conservació no és molt bo malgrat que es llegeix prou bé. Al primer foli es diu «Prothocolum mei Gasparis Gil publici civitatis et regni Valencie notari de anno a nativitati domini millessimo quingentesimo quadragesimo tertio.»

Tots tres documents estan escrits en valencià i llatí.

DOCUMENT I

Primer codicil testamentari
10 de juliol del 1543

El 10 de juliol del 1543, en Jaume Garcia d'Aguilar va fer el primer codicil que comentem, pocs dies abans de morir, a la seva casa, prop de l'església de la Santa Creu. En Gaspar Gil va ser el

notari que registrà l'última voluntad del senyor d'Alaquàs que aleshores canviava el testament que cinc anys abans, el 13 de desembre de 1538, havia fet.

La forma de presentació dels codicils no varien de la que llavors s'utilitzava i que era sempre la mateixa: després d'una invocació al nom del Senyor o a un sant intercessor, ve el nom del testador «...*Yo don Jayme Garcia de Aguilar*», seguit de l'ofici, categoria social i procedència «...*senyor del lloch d'Alaquàs en habitant de la present ciutat de València...*». A continuació, consta el motiu pel qual ha fet testament o, en aquest cas els codicils, expressat en una frase que fa referència a la malaltia corporal «...*stant malalt de accidents corporals dels quals tem morir...*» amb l'aclariment, però de tindre totes les seves facultats mentals «...*stant emperò ab tots mos bons senys, memoria...*». Immediatament, fa referència als marmessors que són membres de la seva família: dos germans i tres fills, tots hòmens. A ells els deixa l'encàrrec de l'execució de tot: enterrament, pagament de deutes, celebracions de misses i aniversaris, deixes i repartició de béns «...*donant a aquells pleníssim poder e facultat de pendre tants de mos béns e aquells sens solemnitat alguna vendre e alienar e los preus rebre... que los dits preus basten a fer e complir tot lo que deixe per anima mia e totes les coses pies per mi ordenades...*».

Tot seguit, elegeix la sepultura i el nombre de capellans que deuen acompanyar-lo fins al sepulcre assignant una quantitat per a totes aquestes despeses «...*ne preneh per a la mia anima docents lliures moneda reals de València les quals vull sien distribuïdes d'esta forma, coes en la mia sepultura la qual vull se fasa sense pompa alguna sino tant solament ab los capellans de la parrochia de Santa Creu de la qual soc parrochia e ab los capellans del dit loch de Alaquas hon esta la mia sepultura...*». Demana també que cap persona que no siga de la seva família porte dol per ell i encomana les misses, aniversaris i oracions que vol li siguen dites i la manera de portar-ho a cap «...*ques fasa sense chantres y ab la menys llum ques puga posar...*». Després d'indicar les almoines que deixa «...*als dotze bacins de pobres vergonyants de les dotze parrochies de València...*» passa a enumerar els censals que deixa a un dels seus fills «...*per a llevar tota questio e plet entre aquell e lo hereu...*» i fa referència a una sèrie de condicions que deuen complir els altres dos fills (Melcior i Hieronima) per a rebre el que els deixava.

Finalment, institueix l'hereu universal (Gaspar d'Aguilar) i la línia successoria introduint la' novetat respecte al testament que «...*en cas que nos trobaren parents meus ...legítims e naturals e de legítim matrimoni nats e procreats... si trobaran fills bastarts o borts mascles del noble Don Gaspar fill i hereu meu vull e man que... si aquell morira sens fills e descendents legítims e naturals mascles o de legítim matrimoni... en tal cas la dita ma herencia vinga als fills bastarts o borts si ni haura...*». Immediatament es fa menció de l'ordre successori preferint els fills majors als més xicotets, els hòmens a les dones i els fills legítims als il·legítims.

La darrera part del document indica la data del codicil (10 de juliol del 1543), la confirmació que això assenyalat és la darrera voluntat del codicilant i el nom i professió dels testimonis: dos preveres i un mercader que preguntats pel notari si coneixen al codicilant respondran que sí. El codicil es clou acceptant els marmessors l'encàrrec de portar a terme la voluntat del moribund.

DOCUMENT II

Segon codicil testamentari *14 de juliol del 1543*

El segon document que comentem també és un codicil que es realitza quatre dies després del primer. Les fórmules jurídiques son les mateixes ja esmentades. El nou codicil sols aporta com a novetat l'ordre de pagar el salari a una criada «...*que sien donades e pagades quinze lliures... a Beatriu Ferrandis, criada mía... que aquella sa guanyat de soldada a casa mia...*». També es fa legat de deu lliures anuals «...*per tot els anys de la seva vida...*» a Mossèn Dimes Sarrió, prevere, «...*per los bons serveys que de aquell he rebut per tot lo temps de la mia vida...*».

DOCUMENT III

Inventari de béns

- *18 de juliol del 1543*
- *26 de juliol del 1543*
- *1 d'agost del 1543*

Per a complir el testament i els darres codicils testamentaris, tot seguit la mort d'en Jaume Garcia d'Aguilar es procedeix a inventariar tots els seus béns. El benefici d'inventari és una figura de dret que s'atorgava als hereus per a que poderen acceptar l'herència sense quedar obligats a pagar als creditors del mort solament el que importara aquella, segons l'inventari que es feia a l'efecte. Es tractava, doncs, d'un document jurídic que té com a missió fonamental que es reconeguen els drets dels hereus legítims. En efecte, partint dels béns inventariats els marmessors feien complir la darrera voluntat del difunt. Els béns que restaven passaven als hereus.

Tots els inventaris es realitzaven d'una manera semblant: després d'una introducció de tipus jurídic en la que se justifiquen les raons per les que es fa l'inventari (defensa dels interesos del creditor, complir el testament del difunt, protegir a l'hereu...) es passa a realitzar aquest fent cada dia carta pública del que s'ha trobat per a que hi haja «memoria en lo sdevenidor». Durant la realització estan presents el notari, l'hereu i el seu procurador, els escrivents i alguns testimonis.

Així, notari i procurador van dictant als escrivents, de una manera molt minuciosa, tots els béns que formen part de l'herència i totes les càrregues que pesen sobre ella. D'aquesta manera els inventaris es converteixen en documents de gran importància per a conèixer aspectes fonamentals de la família i la seva forma de vida durant l'Antic Règim.

II. EL SENYORIU D'ALAUQUÀS. MARC HISTÒRIC I GEOGRÀFIC QUE SERVEIX DE BASE ALS DOCUMENTS

Jaume I, després de la conquesta de València dona el lloc d'Alaquàs a Bernat de Castelló i més tard a Ponç Soler. Al participar aquesta família en la Guerra de la Unió, el senyoriu va ser confiscat i venut als voltants de 1349 a Joan Escriba per la quantitat de 12.000 sous. En la venda quedaven compreses una gran quantitat de drets senyorials (forns, molins, aigües...). A finals del segle xiv el senyoriu és venut a Antoni de Vilaragut que comprarà la jurisdicció civil i mer imperi (1383) i la jurisdicció criminal (1393). Tanmateix, pocs anys després, als voltants de 1448, per a pagar certs deutes, el senyoriu passa a Úrsula d'Aguilar, primera senyora d'Alaquàs d'aquest llinatge, desposada amb un en Jaume Garcia d'Aguilar, natural, sembla ser, d'Alzira. El nét d'aquest, Francesc

Garcia d'Aguilar intervingué en la Guerra de Granada arribant a Mestre Racional de València i' emparentà amb la xicoteta noblesa valenciana al contraure matrimoni amb Maria d'Amalrich. El fill de tots dos, Jaume Garcia d'Aguilar i Amalrich és a qui pertany l'inventari de béns que estudiem.

Aquest personatge sembla que va viure tota la seva vida a la ciutat de València, a la parròquia de Santa Creu, va prendre part molt activa en la repressió dels agermanats —el lloc d'Alaquàs va rebre el nom de vila en recompensa— i fundà el Monestir de Santa Maria de l'Olivar, instituint, a més a més, en el seu testament, un vincle sobre les terres i vila d'Alaquàs que lligarán aquestes al seu llinatge a través dels succesius hereus.

Alaquàs és, als voltants de 1543, data de la redacció dels documents que comentem, un xicotet nucli de població enclavat a l'Horta de València en una posició limítrof envers la mateixa. El seu terme està perfectament delimitat durant la primera meitat del segle XVI «segons que afronta de una part ab terme del lloch de Torrent e de altra part ab terme del lloch de Xilvella e de altra ab terme del lloch de Quart».

La seva economia és fonamentalment agrícola, encara que la terrisseria tinga també gran importància. Els conreus més importants són la vinya i l'olivera en el secà, mentre que al regadiu es donaran el blat, l'alfals i diverses hortalisses. Als voltants dels camps, les moreres proporcionaran la fulla per a alimentar al cuc de la seda.

Al poble conviuen dues comunitats, la cristiana i la musulmana, separades per algunes construccions (un document del 1542 parla del «portal de la moreria»). Encara que no coneixem el total de persones que pertanyen a cadascuna comunitat creiem que els moriscs són nombrosos, la qual cosa vindria avalada per la gran quantitat de noms àrabs que apareixen en la documentació com a compradors o venedors de terres, encara que cal tenir en compte que disminueixen al llarg del segle. Encara per 1520-1522 els moriscs d'Alaquàs tenen un paper assenyalat recolzant el seu senyor durant la Guerra de les Germanies; tanmateix uns pocs anys després es produeix la conversió de molts d'ells; creiem que el fet té relació amb la fundació del convent de Santa Maria de l'Olivar al 1534; des del 1540 hem llegit el qualificatiu «nou convertit» aplicat algunes vegades a persones dirigits de la moreria: «Mohamed Corruich, nou convertit, gendre del alfaqui Sotil».

III. COMENTARI DELS DOCUMENTS

1. L'ECONOMIA DE DON JAUME GARCIA D'AGUILAR, SENYOR D'ALAUÀS, A LA LLUM DE DOS CODICILS TESTAMENTARIS I L'INVENTARI DELS SEUS BÉNS

Volem esmentar que sols estudiem els dos darrers codicils testamentarios i l'inventari dels béns, però no el testament, que no l'hem localitzat. Com a conseqüència les conclusions que aportem són aproximatives; tanmateix, pensant que era costum deixar ben bé quasi tots els béns a un sol fill, pensem que a través de l'inventari es pot arribar a conèixer prou bé la realitat econòmica de la persona a la qui pertanyen els documents.

1.1. *Rendes procedents de censals*

La inversió en censals a llarg terme és una constant seguida per la burgesia valenciana i la xicoteta noblesa després de la Guerra de les Germanies que els portarà a fer-se rendistes buscant en aquests censals a llarg terme uns beneficis menys importants que els proporcionats per l'aventura empresarial, però, en canvi, més segurs.

Al codicil testamentari i a l'inventari hi ha una relació de censals que En Jaume d'Aguilar deixa en herència als seus fills; alguns d'aquests censals havien estat encarregats feia ja molts anys i els havia rebut per herència, altres eren inversions del propi en Jaume.

Relació de censals que es troben a l'inventari i últim codicil testamentari (segons com apareixen als documents):

<i>Capital invertit</i>	<i>Any del contract</i>	<i>Renda anual</i>	<i>Tipus d'interés</i>	<i>Deutor</i>
22.320 s.	1529	1.488 s.	6'6%	Generalitat de València
2.000 s.	1534	111 s. 1	5'5%	Gremi d'argenters
20.000 s.	1540	533 s. 4	2'6%	Ciutat de València
4.000 s.	1532	222 s. 2	5'5%	Gremi de teixidors lli
	1449	226 s. 8	?	
7.500 s.	1478	500 s.	6'6%	Generalitat de València
2.000 s.	1520	133 s. 4	6'6%	La ciutat de València
4.200 s.	1450	280 s.	6'6%	Generalitat de València
2.114 s.	1507	140 s.	6'6%	La ciutat de València
9.900 s.	1533	550 s.	5'5%	Hereus de Msen. Joan Huguet
13.000 s.	1532	866 s. 8	6'6%	Honorable Francesc Aguilar
	1537	375 s.		Lo general de la ciutat de València
7.500 s.	1543	500 s.	6'6%	Gaspar i Melchor Aguilar
2.200 s.	1455	146 s. 8	6'6%	Lo General de la ciutat
15.000 s.	1529	1.000 s.	6'6%	La Generalitat
19 000 s.	1541	1.266 s. 8	6'6%	La ciutat de València
105.000 s.	1542	7.000 s.	6'6%	La ciutat de València
10.000 s.	1542	666 s. 8	6'6°%	La ciutat de València
10.000 s.	1542	666 s. 8	6'6°%	La ciutat de València
15.000 s.	1529	1.000 s. 8	6'6%	?
<hr/>		<hr/>		
270.734 s.		17.673 s.	7	

Les rendes, doncs, del capital invertit arriben a més de 883 lliures a l'any, el que era una quantitat molt respectable aleshores; cal dir que per aquests anys (1537) els jornals corresponents a treballs corrents oscil·laven entre dos i tres sous diaris i a més a més els amos descomptaven un sou si donaven a menjar als treballadors. La majoria d'aquelles rendes són pagades per la Diputació del General de la ciutat de València i per la pròpia ciutat encara que l'inventari també anomena com a deutors a alguns gremis, a algun noble i a alguna vila.

Hem comprovat que anualment s'amortitza el 2'33 % del capital, pagant el creditor el 6'6 % del capital que resta per amortitzar.

Com es pot veure la majoria dels censals havien estat encarregats des de 1529 en avant i les majors inversions es fan els últims anys de vida d'en Jaume Garcia d'Aguilar.

1.2. *Les rendes rústiques*

La terra és un altra font de riquesa. A l'inventari es fa una relació de totes les terres que posseeix tant en el seu propi senyoriu d'Alaquàs com als senyorius veïns (Torrent i Xiva).

<i>Extensió</i>	<i>Conreu</i>	<i>Partida</i>	<i>Terme</i>
4 cafiçades	olivar	Rech de les eres	Alaquàs
8 cafiçades	vinya i olivar	Ters	
Una taula	morerall		Alaquàs
2 fanecades	morerall	cequieta de les eres	
4 fanecades	morerall	camí d'Aldaia	Alaquàs
10 cafiçades	mallol	Bovalar	Alaquàs
2	morerall	Camí de Valencia	Alaquàs
?	Un morerall		
6 cafiçades	vinya	Carrasca	Alaquàs
18 cafiçades	vinya	Camí Vell	
14 fanecades	vinya	Censal	Torrent
7 cafiçades	vinya i campa	la senda de Don Jaume	Torrent
3 cafiçades	garroferal	Corberán	
9 fanecades			Torrent
4 jovades	terra campa		Xiva

El conjunt d'aquestes terres sumen poc més de 500 fanecades (unes 41 Ha). No coneixem la seva producció anual ni el preu de venda dels fruits per això és molt difícil arribar a conèixer la renda agrària. Tanmateix és més fàcil saber el valor total de la terra en aquells moments si ho comparem en dades donades per altres inventaris: així, per exemple, el de Pere Garcia, obrer de vila d'Alaquàs, ens diu que 9 fanecades de vinya li costaren l'any 1536 (coetani a l'inventari que comentem) un total de 40 lliures. És lògic pensar que part de les rendes del capital es dedicarien a l'adquisició de terres dintre del propi senyoriu o als dels voltants.

Per altra banda, el document fa menció dels cens que el senyor d'Alaquàs fa front com a propietari de terres dels senyorius de Torrent, de l'orde de l'Hospital, i del de Xiva. Això ens fa pensar en el valor dels fruits per la relació tan estreta que hi ha entre el seu valor i la quantitat de diners que es paga com a cens; així, per «set cafiçades de terra —4 de vinya de seca i tres de terra campa i moreres de orta—» paga vuit diners per cafiçada de terra campa i, just la meitat, quatre diners, per les de vinya de seca; més endavant ens diu que per tres cafiçades de garroferal paga quatre diners, mentre que per 14 fanecades de vinya de vi blanc paga 20 diners per cafiçada. Això ens permet establir una jerar-

quització de les terres i conreus: els conreus de regadiu, la vinya i la morera serien els més rendables, vindrien després tots els demés cultius de secà com l'olivera, garrofera, etc.

Desconeguem també si aquestes terres eren treballades directament pel senyor o arrendava les terres. Tanmateix el fet que a la seva casa-castell d'Alaquàs es troben una gran quantitat d'eines del camp, un carro i a més a més «animals de lauro» ens fa pensar en la possibilitat que la majoria de les terres, almenys les d'Alaquàs, foren treballades directament pel senyor.

Creiem finalment que es tracta d'una propietat mitja pròpia d'un membre d'aquella burgesia valenciana que al llarg del segle XVI lluitarà per emparentar amb la xicoteta noblesa amb la finalitat d'augmentar el seu prestigi social i d'aconseguir ell mateix algun títol nobiliari.

1.3. *Rendes procedents dels Drets territorials i regalies senyorials*

En la primera part de l'inventari es consideren com a béns de l'herència «lo loch nomennat d'Alaquàs constituït dins los termes generals de la ciutat de València ab la jurisdicció de aquell... ab totes ses pertinenties drets e prerrogatives a daquell e a senyor pertanyents... segon que afronta de una part ab terme del lloch de Torrent e de altra part ab terme del lloch de Xilvella e de altra part ab terme del lloch de Quart...».

En funció del document el Senyor d'Alaquàs posseeix el senyoriu amb tota la seva jurisdicció, amb totes les pertinençies, drets i prerrogatives... Així, rebrà totes les rendes pròpies de les regalies (carniceria, corral del ramat, forn, fleca...) i tots els drets territorials (fruits, cens per cada casa del poble...).

El senyoriu sols està subjecte a certes càrregues procedents de donacions pies que fa el propi senyor En Jaume Garcia o els seus avantpassats; així el senyor d'Alaquàs s'obliga a donar al Convent de la Verge de l'Olivar «200 cafiços de forment, docents cànters de vi vermell, trenta arroves d'oli i una càrrega d'arròs cascun any», al vicari de l'església li paga 300 sous cada any, al beneficiat del benefici de Santa Maria Magdalena del Convent de l'Olivar li paga altres 300 sous a l'any i, finalment, sobre el molí del poble pesa un gravamen de 300 sous que s'han de fer efectius al rector i obrers de l'església de Sant Esteve de València.

No sabem les quantitats totals que el senyor rebria per les regalies i drets territorials, encara que, per un altre inventari estudiat

coneixem la quantitat anual que un obrer de vila d'Alaquàs pagava al seu senyor per la casa on habitava. L'esmentat obrer feia efectiu per Nadal un total de 7 sous i 7 diners per la dita casa. No sabem si totes les cases pagarien la mateixa quantitat i si hi hauria cases franques de pagar dits drets feudals; no obstant això, Alaquàs tenia als voltans de 1510 un total de 118 cases, suposant que la majoria de les cases pagaren els drets això representarien entre 40 i 50 lliures de renda a l'any. També hem cregut convenient d'indicar, a títol merament informatiu, el que pagava l'esmentat obrer de vila de les terres que tenia al terme d'Alaquàs: «per un moreral de quatre fanecades 1 sou i 8 dines per fanecada», per «una caficada de terra franca dels fruyts 7 sous», «per quatre cafiçades i mija de mallol 10 dines per cafiçada»... Enfi, açò suposaria per al senyor un altra font important d'ingressos, però que no podem avaluar encara per falta de documentació.

Després d'analitzar les rendes del senyor d'Alaquàs ens seria de molta importància saber en què les inverteix, però, malauradament no ho sabem; sols coneixem xicotets aspectes, com les inversions fortes que suponen la construcció del Convent de la Verge de l'Olivar a Alaquàs. També sembla, per altres documents trobats, que compra algunes cases i en construeix d'altres. És evident que les inversions fetes en mantindre o augmentar el prestigi social constituïren un apartat important i vindria avalat per altres aspectes com les noces que concerta per als seus fills entre els membres de la noblesa valenciana. Tot això augmentava el prestigi familiar. La construcció quaranta anys més tard de la seva mort del Castell-Palau d'Alaquàs, un dels monuments més importants del País Valencià, no és més que la continuació del comportament d'en Jaume Garcia d'Aguilar i de tota la xicoteta noblesa valenciana en general que faran grans despeses econòmiques per a mantindre o augmentar el seu prestigi social.

2. ELS BÉNS D'EN JAUME GARCIA D'AGUILAR, SENYOR D'ALAUQUÀS, SEGONS EL SEU INVENTARI

2.1. *Les cases*

- «la casa hon estava e habitava... posada en la parroquia de Sancta Creu».
- «una casa situada e posada en la parroquia de Sant Marti en lo carrer de San Vicent davant la sglesia de Sant Martí...».

— «una casa situada en lo loch d'Alaquàs la qual ja te senyalada i trasada y comensada a obrar en lo carrer major del dit loch prop lo portal».

— «la casa castell de Alaquàs...».

A més a més de les cases, els inventaris ens donen també la distribució interna de l'edifici. Així podem veure que la casa on habitava era molt xicoteta, sols tenia un estable, dues cambres i una cuina, mentre que la casa-castell d'Alaquàs, anterior a la construcció de l'actual palau era molt gran. Es tractava d'una casa emmurallada, i per la relació tan estreta que hi ha entre economia del propietari i residència, podem apropar-nos al coneiximent de l'economia familiar: així, la casa disposa d'una gran «entrada» que comunica amb «l'estable» i, prop d'ell, «el celler» i «una cambra per als omens de la lauro» que està plena d'eines de treball, però que pel qualificatiu que se li dóna podria molt bé servir per habitacle de treballadors temporals que acudirien a la verema o a la sega. Després, per una escala, situada probablement a l'entrada, es pujava a les dependències superiors, encara que a mitja escala hi havia dos «studis». A la planta alta, el menjador, la cuina i la «sala». Finalment, en una segona planta estava «el porche» o lloc reservat per a guardar determinats productes agrícoles i «lo estudi dels moços» o cambra dels criats. Com podem veure és possible que es tractara d'una torre semblant a altres que hi havia a la Comarca de l'Horta-Sud i que encara romanen; almenys la distribució interna de l'edifici ens ho fa pensar; planta baixa: estables i celler; primer pis: residència del senyor; segon pis: magatzem i residència dels criats. Almenys la distribució ens fa pensar en una típica casa senyorial medieval.

2.2. *Parament de casa*

— *Mobles*

A la casa on habitava, situada a la parròquia de Santa Creu, hi posseïa quatre cadires de cuiro, una cadira de trona, dues tauletes de noguer rodones, dos llits amb els seus matalafs i dues caixes de noguer i de pi, respectivament, que servien per a guardar papers i altres objectes.

A la casa castell també destaca la sobrietat, quant al mobiliari disponible que es redueix a unes quantes cadires de cuiro, una taula gran al menjador, sis llits, alguns d'ells vells, algunes caixes i calaixos per a guardar papers, vestits, etc... i un escriptori.

— *Parament de la cuina*

Quasibé és el mateix en les dues cases, la d'Alaquàs i la de València: dos foguers, un de ferro i l'altre de mig ferro, uns ferros, dos perols, una olla, dues paelles i, finalment, uns quants plats i fondelles de terra.

— *Parament de les parets*

Quant a l'inventari es redueix a «una post ab una imatge de nostra senyora ab son fillet al bras» i «dos cortines de brots usades».

— *Parament de llit*

Era molt més complet a la casa de la parròquia de Santa Creu, on residia, que a la casa-castell d'Alaquàs, possiblement perquè a Alaquàs degut a la proximitat a València no hi solia estar gaire.

Mentre que a la casa d'Alaquàs sols hi ha matalafs, llençols i flassades i una vànova (cobertor), a la casa de València, a més a més dels matalafs, que es fa constar que són de «llana castellana», dels llençols, de les flassades cardades i de la vànova, hi ha també «coixins de fluxell» i un «devant llit» de fil. A més a més s'inventaria també un «papallo», es a dir, un dosser plegadís que aixoplugava el llit.

2.3. *El vestuari*

Hem trobat poca cosa a l'inventari del senyor d'Alaquàs, molt probablement perquè podria ser que ho haguera distribuït abans de morir. Al moment de fer-se l'inventari sols guardava a sa casa: dues «samarres», una «pillisa», dos «gipons», «un sayo», dues «camises», «una faxa» i «dos parells de calces». A això s'afegiria «uns borzeguins vells».

2.4. *Les eines de treball que disposa*

A algunes dependències de la casa-castell d'Alaquàs hi ha relacionades algunes eines de treball que ens poden servir per, mitjançant l'estudi d'altres inventaris, conèixer el nivell tècnic assolit en aquell moment.

Les eines esmentades al document són: «un aladre de parell», és a dir, un furcat del que estiraven dues bèsties, i «tres aladres de forcats» (estirava una sola bèstia) amb tots els seus aparells

(timó, cameta, coltellina, esteva, etc.). A més a més set legons, cinc eixades i una destral.

Hi ha també alguns objectes relacionats en la verema, així trobem «portadores», «sàries» i «orons» per a portar el raïm; s'esmenten «deu botes plenes de vi vermell e de vin blanch» i «gerres» de diferents tamans també per a guardar el vi. Recipients més xicotets són els «canters».

L'oli es guarda «en vuit gerres olieres».

Finalment, a la casa-castell d'Alaquàs es troba també «un carro gran de parell», és a dir, de dos cavalls (a l'estable es troben «dos rocins e hun macho de lauro»).

2.5. *La Biblioteca*

La Biblioteca del senyor d'Alaquàs no és important. Es limita a quatre llibres, tres de temàtica religiosa i un altre, editat a imprenta intítulat «Opus regale».

CONCLUSIÓ

Les nostres conclusions sobre l'economia d'en Jaume Garcia d'Aguilar es podrien concretar en els següents aspectes:

— Gran importància dels béns heretats (tant terres com censals) que ell augmentarà i transmetrà al seu hereu instituint un vincle que no es desfarà fins el segle XIX. Intent, doncs, de mantenir el prestigi i poder de la família.

— Les rendes, per ordre d'importància les rep del:

- Capital invertit en censals a llarg terme del que cobra un 6'6 %. Quasibé és la Generalitat la que paga tots els interessos.
- Regalies senyorials (Jaume Garcia d'Aguilar posseeix a Alaquàs tant el senyoriu territorial com el jurisdiccional).
- Fruits de la terra (reserva senyorial, unes 500 fanecades).

— Aquestes rendes es destinen bé a noves inversions en censals, bé a l'adquisició de terres, bé a augmentar el prestigi social (construccions religioses).

— Cal destacar la sobrietat del parament de casa i del vestuari que utilitza.

En Jaume Garcia d'Aguilar és, doncs, un burgés o xicotet noble que lluita per semblarse a la noblesa valenciana, augmentant el prestigi social de la seva família mitjançant unes rendes sanejades, comprant terra, casant als seus fills amb membres de la noblesa, construint un Convent i més a més, i finalment, instituint un vincle sobre els seus béns que lligaran aquestos al seu hereu i als successors d'aquest.

NÒMINA DE PERSONES QUE S'ANOMENEN
EN AQUESTA DOCUMENTACIÓ

(El número romà indica el document)

- AGUILAR, Francesch, germa de Dn. Jaume Garcia d'Aguilar. Respon d'un cens. I.
- AGUILAR, Gaspar, fill de En Jaume Garcia d'Aguilar. Manumisor. Hereu del seu pare. I.
- AGUILAR, Margarita, muller de micer Jaume de Aguilar, compradors d'un cens venut per los diputats del general. I.
- AGUILAR, Hieronyma, filla d'en Jaume Garcia d'Aguilar, casada amb Pere Pardo de la Casta. I.
- AGUILAR, Melchior, fill d'en Jaume G. d'Aguilar. Marmessor. I.
- ALIAGA, Miquel, notari. I.
- AZNAR, notari de Liria. I.
- BALDO. Luys, scrivent. III.
- BATALLER, Pere, notari scriva del General. I.
- BENET, Vicent, scuder, testimoni. II.
- CALDERONA, propietaria d'un oliveral a Alaquas. III.
- CAPLLIURE, Enguerau, noble, comprador d'un cens. I.
- CATAL, Bartolome, propietari de Alaquas.
- CATALUNYA, Miquel, major, propietari d'unes vinyes a Alaquas. III.
- CATALUNYA, Miquel, menor, propietari d'unes vinyes a Torrent. III.
- CLIMENT, Dionis, notari. I.
- COLL, Jaume, notari e scriva dels senyors diputats. I.
- CORBERAN, Jaume, noble, propietari d'una alqueria prop d'Alaquas. III.
- CORRUCH, Picami, propietari d'un garroferal a Alaquas. III.
- COSENTANI, propietari d'un moreral a Alaquas. III.
- CRUÏLLES, Miquel Hieronym, noble, transporta un cens. I.
- DASSIO, Bernat, sindich de la ciutat de Valencia. I.
- DASSIO, Thomas, sindich de la ciutat de Valencia. I.

EXIMENO, Jaume, notari scriva de la Sala de la ciutat. I.
EXIMENO, Jaume Benet, notari scriva de la Sala de la ciutat. I.
FENOLLAR, Joan, notari e sindich de la ciutat de Valencia. I.
FERRANDIZ, Beatriu, doncella, criada d'en Jaume G. d'Aguilar. II.
FERRANDIZ, Luis, pare de Beatriu Ferrandiz, rep 10 lliures de soldada. II.
FIGUEROLA, Rafael, nobilis civitatis Valentie, procurator. III.
GARCIA DE AGUILAR, Dimas, doctor en leys, marmessor, germa d'en Jaume G. I, III.
GARCIA DE AGUILAR, Hyeronym, cavaller, germa d'en Jaume G., marmessor. I, III.
GARCIA DE AGUILAR, Jaume, senyor d'Alaquas, codicilant. I, II, III.
GARCIA DE AGUILAR, Jaume, doctor en leys, avi d'en Jaume G. I.
GARCIA, Joan, propietari de terres a Alaquas. III.
GIL, Gaspar, notari. I.
GIL, Gaspar, notari, II, fill d'altre Gaspar Gil, notari. I, II, III.
GILABERT DE FENOLLET, Francesch, noble, venedor d'una casa. I.
GILQUEROL, Jaume, notari-scriva dels senyors diputats. I.
JOAN, Bernat, cavaller, vene, junt a la seva dona, Na Ysabel, uncensal. I.
JOAN GIL, Miquel, prevere, testimoni. I.
JOAN, Onorat, cavaller, senyor de la vall d'Hons. Respon d'un cens. I.
JOAN PELLICER, Jaume, notari. I, III.
JOAN TORRES DE AGUILAR, Ysabel, muller d'en Jaume G. de Aguilar. I, II, III.
JULIA, Pere, ciutada, Tudor de Jaume Julia, comprador d'un cens. I.
LOPEZ, Joan, propietari d'unes vinyes a Torrent. III.
LOPIS, Pere, scrivent. III.
LUCERGA, Rodrigo, propietari d'un moreral a Alaquas. III.
LLACER, Joan, propietari de terra a Alaquas. III.
LLOR, Joan Baptiste, venedor d'un cens. I.
MARTI DE TORRES, Berenguer, ciutada, pare de Na Ysabel, muller d'en Jaume Garcia. I, III.

MARTI DE TORRES AGUILAR, Berenguer, fill d'en Jaume Garcia, marmessor, senyor d'Estivella i Beselga, hereu de censals. I, III.

MIR, Pere, notari. III.

MIQUEL, Jaume, propietari d'unes vinyes a Alaquas. Testimoni. III.

MIQUEL, Lluís, notari. III.

MUNTANYES, Jaume, prevere, testimoni. I.

NOFRE, Joan, notari. I.

OLLER, Rafael, te un obrador i una casa a Alaquas. III.

PARDO DE LA CASTA, Joan, fill de dona Hieronyma d'Aguilar. I.

PARDO DE LA CASTA, Pedro, marit de Hyeronyma d'Aguilar. I.

PEYRO BELENGUER, Joan, llaurador d'Alaquas. III.

PEYRO, Joan, propietari d'un oliveral a Alaquas. III.

POUS, Pere, mercader, testimoni del segon codicil. II.

ROMAN Y, Arnau de, cavaller. I.

ROMEU, Jaume, propietari d'un olivar a Alaquas. III.

ROS, Matheu, notari-scriba de la Diputacio. I, III.

RUBIOLS, Pere, notari. I.

SABATER, Marià, mercader, testimoni. I.

SADURNÍ, Damia, prevere, mestre en Sanctha Theologia, procurador de Dimas d'Aguilar. I, II.

SARRIO, Joan Dimes, prevere, receptor de deu lliures, testimoni. II, III.

SARRIO, Miquel, propietari d'un oliveral al terme de Torrent. III.

SARRIO, Pere, propietari d'un moreral a Alaquas. III.

SOLER, Bernat, justicia de la vila de Llíria. I.

SORIANO, Joan, propietari d'un oliveral al terme de Torrent. III.

UGUET, Joan, respon d'un cens. I.

VICENT, Joan, propietari d'un olivar a Alaquas. III.

VIDAL, Bernat, jurat de Llíria. I.

VIVES, Martí, jurat de Llíria. I.

NOMS DE POBLES

Alaquas. I, III.
Beselga. III.
Estivella. III.
Liria. I.
Quart. III.
Torrent. III.
Valencia. I, II, III.
Xilvella. III.
Xiva. III.

PARRÒQUIES, CONVENTS, INSTITUCIONS RELIGIOSES

Benifet de Sancta Maria Magdalena. III.
Confraria del glorios Sent Jaume. I.

ESGLESIES:

- Sant Esteve. III.
- Santa Creu. I.
- Sant Marti. I.

Frares minims de Sant Francisco de Paula de Alaquas. I.
Frares minims de Sant Sebastia de Valencia. I.
Monestir de la Verge Maria del Carme. I.
Monestir de la Verge Maria del Olivar del Loch de Alaquas. I, III.
Parroquia de Sent Berthomeu. I.

INSTITUCIONS CIVILS

Comanador de Torrent. III.
Deputats del General. Generalitat. III, I.
Jurats de la vila de Liria. III.

Justicia de la vila de Liria. III.
Offici de Argenters. III.
Offici de Teixidors de Li e Lana. III.
Sala de la ciutat de Valencia. I, III.

TOPÒNIMS

ALAUQUÀS:

— *Horta del Loch de Alauquas:*

- Partida del Rech de les Eres. III.
- Partida del Ters. III.
- Partida de la Cequieta de les Eres. III.
- Partida del Camí de Aldaya. III.

— *Seca del Loch de Alauquas:*

- Partida de la Carrasca. III.
- Partida del Bovalar. III, I.
- Partida del Camí Vell. III.

— *Séquies:*

- Cequieta de les Eres. III.
- Cequia del Molí. III.
- Cequia del Ters. III.

— *Camins:*

«cami publich qui va del dit loch de Alauquas al loch de Torrent». III.

«cami qui va del dit loch de Alauquas al dit monestir del Oli-var». III.

«senda que va del dit loch d'Alauquas a la Alquería del noble Don Jaume Corberan». III.

«senda vehinal qui va del dit loch al loch de Torrent».

«Cami Vell».

TORRENT:

- Barranc dit de Torrent. III.
- Canyada dels Eximenos. III.
- Partida del Barranc. III.
- Partida del Censal. III.
- Partida de la Senda de Don Jaume Corberán. III.

XIVA:

- Camí Real de Requena. III.
- Mas del Bisbe. III.

DOCUMENT I

Die X mensis july anno a nativitat i domini MDXXXVII

Pocs dies abans de la seva mort, en Jaume Garcia d'Aguilar va fer un codicil testamentari, rectificanc el seu testament dictat l'any 1538. En aquest anomenava nous marmessors, canviava algunes disposicions pies i feia relació de tots els censals que li deixava a Berenguer Martí de Torres, fill d'ell. També canviava algunes coses que afectaven a altres fills i permetia que la seua herència la poderen rebre fills bastants si no es trobaren fills legítims.

«Com a cascu sia lisit e permes apres confectio de son testament fer codicills e altres qualsevol ultimes voluntats e adobar millorar e corregir e ajustar al dit testament fins al ultim dia de la sua fi per ço com la voluntat de la persona sia ambulatoria fins a la mort per tal Yo don Jayme Garcia de Aguilar senyor del lloch de Alaquas e habitant de la present ciutat de Valencia stant empero ab tots mos bon senys memoria integra e manifesta en tal dispositio de ma pèrsona que indubítadament puch codicillar e fer qualsevol actes e ultimes voluntats perço invocada la gratia e adjutori de nostre Senyor Deu e de la humil Verge Maria special advocada mia e de tots los peccadors en lo Santíssim / e beneyt nom de Jesus fas e orden los meus ultim se darrers codicills e la mia ultima e darrera voluntad en per la forma seguent e primerament recordantme haver fet testament en ma e poder de en Gaspar Gil notari desusscrit a tretze del mes de desembre del any de la nativitat de nostre senyor Deu Jesucrist MDXXXVIII en e ab lo qual feya marmessors e del dit meu testament execudors als nobles don Hieronym de Aguilar e don Dimas de Aguilar doctor en leys germans meus e don Berenguer Martí de Torres e de Aguilar fill meu legítim e natural Ara ab los presents meus codicills corregint millorant e ajustant al dit meu testament e presents meus codicills elegesich marmessors meus e del dit meu testament e presents meus codicills execudors los nobles don Hieronym e Don Dimes de Aguilar germans meus e don Berenguer Martí de Torres e de Aguilar don Gaspar Aguilar e don Melchior Aguilar fills meus legítims e naturals habitants de la dita ciutat de Valencia absents axí com si fossen presents tots ensemps e en cas de absentia dolentia o nolentia a la major part de aquells donant e atribuhint a daquells o a la major part de aquells pleníssim poder e facultat de pendre tants de mos bens / e aquells sens solemnitat alguna vendre e alienar e

Normes de transcripció:

1. Es transcriuen amb majúscules els antropònims i els topònims.
2. Els espais en blanc s'expressen per parèntesi ().
3. Les paraules ratllades s'indiquen amb claudàtors [].
4. La separació entre els diferents folis va indicada per una línia obliqua /.

los preus rebre e confessar haver rebuts que los dits preus basten per a fer e complir tol lo que yom deixe per anima mia e totes les coses pics per mi ab lo dit meu testament e presents codicills ordenadores. Item recordantme que ab lo dit meu testament previa per la mia anima quatrecentes lliures moneda reals de Valencia les quals volia fossen distribuïdes desta forma coes en la mia sepultura la qual vull se faca sense pompa alguna sino tant solament ab los capellans de les Iglesies de Sent Marti de la qual jo era parrochia y de Senta Creu volia acompanyassen lo meu cos si moria en la dita ciutat de Valencia fins al dit monestir de la Verge Maria del Olivar del loch de Alaquas hom sera la mia sepultura y que no sia donat dol algu com no vulla que porten dol per mi salvo els homens e dones de ma casa als quals sien íets capuços e mantells tan solament a coneguda dels dits meus marmessors pregant a tots mos germans e parents e asols supplique tant encaridament com puch negu porte dol per mi lo qual dol que faran als dits homens e dones de ma casa volia fos / pagat de les dites quatrecentes lliures. Item volia quem fos cantada letania e feta remembrança ab sa misa e totes les altres oracions e devocions acostumades axi en la dita esglesia de Sent Marti e per los capellans de aquella com en la dita esglesia de Senta Creu e per los capellans de aquella tantost apres de la mia fi despenent tot allo ques fara sense chantres e ab la menys llum ques puga posar perque en res nos mostre pompa alguna ni res superflu en la qual remembrança que fara en la dita esglesia de Senta Creu volia entrevingues la loable confraria del glorios Sent Jaume de la qual jo soc confrare e per la qual vull que sia cridat sens nomenar sino hun confrare. Item volia e manava quem fossen dites e ofetes dir en celebrar mil misses de aquelles devocions que los dits meus marmessors volran e coneixeran les quals volia fossen dites e repartides per tots les monestirs e parrochies de la present ciutat e regne de Valencia a coneguda dels dits marmessors meus de les quals volia fossen dites docentes per los freres mínimes de Sant Francisco de Paula axi de los de Alaquias com los de Valencia e fetes acomplides totes les sobredites coses volia e / manava que per los dits marmessors meus sia fet compte del que restaria de les dites quatrecentes lliures e si bastaria a cent lliures lo que restaria sino que de mos bens li fos fet compliment a cent lliures les quals dites cent lliures restants de les dites quatrecentes lliures es lo que mes si era menester volia y manava que per los dits meus marmessors fossen repartides e distribuïdes desta forma coes que fossen donades e distribuïdes per los dits meus marmessors en los dotze vacins dels pobres vergonyants de les dotze parrochies de la present ciutat distribuïnt e donantne mes a les parrochies de Sent Marti e de Senta Creu que no a les altres deixant la dita distribucio de mes o menys a coneguda e discretio dels dits meus marmessors e si res sobrava de les dites quatrecentes lliures de tot lo que sobraria fet e complit lo dessusdit ne sien fetes dir e celebrar per los dits freres del orde de Sent Francisco de Paula axi del dit loch de Alaquas com de Sent Sebastia tantes misses de requiem com dir se poran per anima mia e de tots los meus Ara ab los presents meus codicills revocant e annullant lo dit llegat per anima mia / fet de les dites quatrecentes lliures e les coses per mi en aque ordenades e dessuscrites ab los presents meus darrers codicills ne prech per la mia anima docentes lliures moneda reals de Valencia les quals vull sien distribuïdes desta forma coes en la mia sepultura la qual vull sien distribuïdes desta

forma coes en la mia sepultura la qual vull se fasa sense pompa alguna sino tant solament ab los capellans de la parrochia de Senta Creu de la qual soc parrochia e ab los capellans del dit loch de Alaquas hon esta la mia sepultura tots los quals capellans de Senta Creu e del dit loch de Alaquas vull acompanyen lo meu cos si morie en la present ciutat de Valencia fins al dit monestir de Alaquas hon sera la mia sepultura e que no sia donat [al] dol algu com no vulla que porten dol per mi salvo als homens e dones de ma casa als quals sien fets capucos e mantells tant solament a coneguda dels dits meus marmessors pregant a tots mos germans e parents e asols supplique tant encaridament com puch ningu porte dol per mi lo qual dol que faran als dits homens e dones de ma casa vull sia pagat de les dites docentes lliures Item quem sia cantada letania e feta / remembrança ab sa missa en totes les altres oracions e devocions acostumades en la esglesia de Senta Creu e per los capellans de aquella tantost apres de la mia fi despenent tot allo ques fara sense chantres y ab la menys llum ques pora posar perque en res nos mostre pompa alguna ni res superflu en la qual remembrança ques fara en la dita sglesia de Sencta Creu vull entrevinga la loable confraria del glorios Sent Jaume de la qual yo so confrare e per la qual vull que sia cridat sense nomenarme sino hun confrare e que mentres se dira la dita remembrança me sien dites totes les misses ques poran dir de requiem deixant jo aconeguda dels dits meus marmessors e de tot lo que sobrara de les dites docentes lliures fetes e complides totes les sobredites coses vull e mangue per los frares minimos de Sant Francisco de Paula axi los de la Verge Maria del Olivar del lloch de Alaquas com los de Sant Sebastia de Valencia me sien dites e celebrades misses de aquelles devocions que als dits meus marmessors los pareixera e ben vist sera donantne mes o menys al monestir / quels pareixera deixant totes les sobredites coses a coneguda de aquells.

»Item vull e mane que per los dits meus marmessors sien donades e repartides cinquanta lliures moneda reals de Valencia en los dotze basins de pobres vergonyants de les dotze parrochies de la present ciutat de Valencia distribuint e donantne mes o menys a les parrochies que ben vist los sera deixant la dita distributio de mes o menys a coneguda e discretio dels dits meus marmessors.

»Item vull e man que per lo hereu meu en lo dit meu testament nomenat e escrit sia donat per caritat cascunany durant lo temps de la sua vida a la caritat de la Verge Maria de la parrochia de Sancta Creu cinch lliures moneda reals de Valencia les quals haja de donar cascunany en tal dia con fera lo que yo morie.

»Item recordantme que ab lo dit meu testament feya legat interalia al noble don Berenguer Marti de Torres y de Aguilar fill meu de tots aquells censals axi les / propietats com les pencions e prorrates de aquells degudes e devedores fins al dia de la mia fi los quals censals yo he cobrat e posseixch com a hereu del magnifich mossen Miquel Hieronym de Aguilar quondam cavaller e no mes dels ques mostraran que sien venguts en mon poder e los quals censals estan continuats e escrits en lo inventari per mi o procurador meu fet en nom de hereu del dit mossen Miquel Hieronym de Aguilar rebut per en Gaspar Gil quondam notari a cinch de juny any mil cinchcents veintydos e en hun altre inventari rebut per lo notari deinsserit a dotze del mes de novembre del any mil cinchcents trenta huit

en lo qual interalia he continuat los censals que han precehit de altres censals quitats de dita herensia perque mes clarament se vejen los censals que recahuen en dita herentia exceptat empero lo censal de propietat de tretze milia sous lo qual fonch carregat specialment y expressa sobre la casa que esta davant Sent Marti de la present Ciutat de Valencia, perço ab les presents meus codicills declarant de quins censals fan llegat al dit Don Berenguer Marti de Torres y de Aguilar fill meu e quins censals fon / los qui en dits inventaris estan registrats e per llevar tota questio e plet entre aquell e lo hereu meu nomene dits censals en lo present meu darrer codicil co dels quals fas llegat al dit don Berenguer fill meu ab lo dit meu testament e presents codicills.

»Primo tots aquelles docents vint y sis sous huyt dines censals que lo magnifich mossen Onorat Joan cavaller senyor de la Vall de Hons fa e respon cascun any pagadors a vint de febrer y agost migerament los quals son de aquells docents quaranta dos sous deu dines que per los magnifichs mossen Bernat Joan cavaller c Na Ysabel sa muller e altres foren venuts e originalment carregats al magnifich en Arnau de Romany cavaller ab carta rebuda per lo discret en Pere Rubiols quondam notari a vuit de agost del any mil quatrecents quaranta nou com lo dit censal fon reduhit als dits docents vint y sis sous huyt diners.

»Item aquells cinchcents sous censals que lo General de la dita ciutat de Valencia fa e respon cascun any a denou de agost en una paga e los quals [fa e respon cascun any a dene] per los senyors deputedats del General de la dita ciutat / foren venuts e originalment carregats a Na Margarita de Aguilar muller del magnifich micer Jaume de Aguilar per preu de set milia cinchcents sous ab carta rebuda per lo discret en Jaume Gilquerol notari scriva dels senyors deputedats a deset de agost del any mil quatrecents setanta huyt.

»Item aquells cent trenta tres sous quatre dines censals cascun any pagadors a vint y set de maig en una paga los quals per lo magnifich en Thomas Dassio sindich de la dita Ciutat de Valencia foren venuts e originalment carregats per preu de dos milia sous ab carta rebuda per lo discret en Jaume Benet Eximeno notari scriva de la Sala de la dita Ciutat a setze del mes de giner any mil cinchcents quaranta dos lo preu del qual censal ha procehit e proceheix de consemblants cent trenta tres sous quatre dines que la dita ciutat me responia cascun any en [novembre del dit] nom de hereu dels dit mossen Hieronym de Aguilar a vint y sis de maig y novembre migerament e los quals per lo dit sindich foren venuts e originalment carregats al magnifich mossen Hieronym de Aguilar cavaller per lo dit preu de dos milia sous ab carta rebuda per lo discret / en vint Eximeno quondam notari scriva de la Sala de la dita Ciutat a vint y cinch de maig del any de la natviitat de nostre Senyor Deu Jesucrist mil cinchcents y vint.

»Item tots aquells docents huytanta sous censals que la Generalitat de la present ciutat de Valencia me fa y respon cascun any a vint y huit del mes de novembre de una paga los quals per los nobles e magnifichs senyors deputedats de la dita ciutat de Valencia foren venuts e originalment carregats al magnifich Pere Julia quondam ciutada en nom de tudor y morador de Jaume Julia per preu de quatre milia docents sous ab carta rebuda per lo discret en Jaume Coll quondam notari e scriva dels dits

reverents nobles e magnífichs senyor deputats a vint y set del mes de novembre del any de la nativitat nostre Senyor Deu Jesucrist mil quatrecents cinquanta.

»Item tots aquells cent quaranta sous censals cascun any pagadors a tres de juliol en una paga los quals per lo magnífich mossen Joan Baptiste de Llor me foren venuts e originalment carregats per preu de dos milia cent y quatorze sous moneda real de Valencia ab carta rebuda per lo discret en / Joan Nofre Bernich notari a dos del mes de juliol del any mil cinchcents trenta y cinch lo qual censal es estat procehit de consemblants cent quaranta sous que la insigne Ciutat de Valencia me feya en dit nom de hereu de mossen Hieronym Aguilar e fer era tenguda a cascun any a vint y cinch de mars de una paga e los quals per lo cindich de la dita ciutat de Valencia foren venuts e originalment carregats al dit mossen Miquel Hyeronym Aguilar per lo dit preu de dosmilia cent quatorze sous ab carta rebuda per lo discret en Jaume Eximeno notari al dihuyt del mes de maig del any mil cinchcents set e apres ab quitament fermat per mi dit don Jaume de Aguilar rebut per lo discret en Jaume Benet Eximeno notari scriva dels dits magnífichs jurats a vint y sis del mes de juny del any mil cinchcents trenta quatre lo dit censal fonch quitat e per mi smerçat lo sobredit que huy respon lo sobredit mossen Llor.

»Item totes aquelles cinchcents cinquanta sous censals que los hereus de mossen Joan Uguet e Na Joana muller de aquell me fan y responen cascun any a vint y set del mesos de maig y novembre migerament e los quals per los sobredits mossen Joan Uguet e Joana muller de aquell simil et insolim foren venuts e origi / nalment carregats per preu de nou milia nou cents sous ab carta rebuda per lo discret En Gaspar Gil quondam notari a vint y sis del mes de maig del any mil cinchcents trenta tres lo qual censals es estat procehi tdel preu de dos censals que la ciutat de Valencia me feya y responia en dit nom de hereu de mossen Hieronym Aguilar ensemps ab altres dines meus coes lo hun de cent sexanta sous pagadors lo primer de febrer en una paga e los quals per lo discret en Bernat Dassio sindich de la dita Ciutat foren venuts e originalment carregats al magnífich mossen Miquel Hieronym de Aguilar e als seus per preu de dos milia quatre sous ab carta rebuda per lo discret en Jaume Eximeno notari escriva de la Sala a trenta hu de juliol del any mil cinchcents y sis en apres ab quitament fermat per mi rebut per lo discret Jaume Benet Eximeno notari a XXVIII de mars del any mil cinchcents trenta tres lo dit censal fonch quitat e lo altre de cinchcents sous pagadors en lo dit termini clos quals per lo dit sindich de la dita ciutat foren venuts e originalment carregats al dit mossen Miguel Hierony de Aguilar e als seus per preu de set milia cinchcents sous ab carta rebuda per lo / dit notari los sobredits dia mes o any e los quals ab quitament fermat per mi e rebut per lo discret en Jaume Benet Eximeno notari a vint y huit del mer de mars del any mil cinchcents trenta tres los sobredits dos censals foren quitats e de les propietats e preus de aquells fonch smercat lo sobredit censal que huy respon Joan Uguet e muller de aquell.

»Item tots aquells huytcens sexanta sis sous huyt dines que lo noble don Francischs Aguilar germa meu fa y respon cascun any a deset dels messos de mars y setembre migerament per preu de tretze limia sous los quals per lo dit preu per la cort del respectable senyor Governador de la

present ciutat y regne de Valencia me foren venuts com a bens del noble Don Francisco Gilabert de Fenollet ab carta rebuda per lo scriva de la Cort a nou del mes de desembre del any mil cinchcents trenta dos e son part de aquells noucents trenta tres sous quatre dines pensio de aquells quatorce milia sous que lo dit mon germa confessa deure al dit noble don Francisco Gilabert de Fenollet de preu de una casa / que li havia venut ab carta rebuda per los discrets en Matheu Ros notari e Gaspar Gil quondam notari a setse del mes de setembre del any mil cinchcents vint y cinch los quals dits tretze milia sous preu dels dits huytcens sexanta sis sous huyt dines han procehit e proceheixen coes los deu milia sous de aquells deu milia sous restants de aquells dotze milia huytcens setanta cinch sous moneda real de Valencia que lo dit noble don Francisco Gilabert de Fenollet e dona Ysabel Forell muller de aquell confessaren deure al magnifich mossen Miquel Hieronym de Aguilar del preu de una casa ab carta rebuda per lo discret en Matheu Ros notari a deu del mes de setembre del any mil. cinchcents y deu e les tre mil sous a compliment dels dits tretze milia sous e an procehit e proceherixen del preu de hun censal de docents sous que la insigne ciutat de Valencia me feya e fer era tenguda a mi dit Don Jaume en dit nom de hereu del dit mossen Miquel Hierony de Aguilar cascu any pagadors a sis de giner en una paga c los quals per lo discret en Joan Fenoar quondam notari e sindich de la dita ciuta foren venuts e originalment carregats al dit mossen Miquel Hierony de Aguilar ab carta rebuda per lo / discret en Gaspar Eximeno notari scriva de la Sala a sis del mes de juliol del any mil cinchcents y set ab quitament fermat per mi e rebut per lo discret en Jaume Benet Eximeno notari scriva de la Sala de la dita ciutat a dihuyt del mes de abril del any mil cinchcents trenta cinch lo dit censal fonch quitat e dels sobredits preus comprats los dits tretze milia sous pagadors per la Cort del Senyor Governador.

»Item tots aquells trecents setanta sinch sous censals que lo General de la present ciutat de Valencia me fa a deu de janer en una paga son part de aquells mils docents cinquanta sous que lo dit General me respon en dita paga los quals yo en nom propi he fet venda a mi mateix en dit nom de hereu de mossen Miquel Hieronym de Aguilar ab carta rebuda per en Gaspar Gil quondam notari a vint y sis del mes de novembre del any mil cinchcents trenta set e son part de aquells quinze milia sous de la dita moneda los quals me respons lo General de la present ciutat de Valencia en mon nom propi cascu any pagadors en dotze eguals pagues coes en lo deheu dia de cascu mes e los quals per los reverents nobles e magnifichs senyors diputats e sindichs de la Generalitat / de la present ciutat de Valencia me foren venuts e originalment carregats ab carta rebuda per lo discret en Pere Bataller notari scriva del dit General a nou del mes de maig del any mil cinchcents y onze e los quals dits trecents setanta cinch sous han procehit de hun censal de mil cent sous censals que la universitat de la vila de Liria feya en fer era tenguda a mi en dit nom de hereu cascu any pagadors lo primer dia del mes de giner en una paga e les quals foren venuts e originalment carregats per los senyors En Bernat Soler justicia de la dita vila de Liria e Marti Vives e Bernat Vidal jurats e altres representants la dita universitat al senyor Enguerau de Caplliure e als seus per preu de set milia cinchcents sous ab carta rebuda per lo discret en () Aznar quondam notari de la dita vilia a deu de maig any mil qua-

trecents En apres lo dit censal ab just e legítims títols pervingue al dit mossen Miquel Hierony de Aguilar e apres ab quitament fermat per mi en poder del senyor e discret en Miquel Aliaga quondam notari a () del mes () del any mil cinchcents trenta set lo dit censal fonch quitat e del preu de aquell comprats los dits trecents setanta cinch cous los quals respon lo dit General.

»Item tots aquells cinchcents sous censals / que fan y responen los nobles Don Gaspar Aguilar e Don Melchior Aguilar fills meus cascan any pagadors a XXIT dels mesos de juliol e janer migerament los quals per los sobredils Don Gaspar e Don Melchior Aguilar me foren venuts e originalment carregats ab carta rebuda per lo discret en Jaume Joan Pellicer notari a vint y huit de janer del any mil cinchcents quaranta tres los quals se poden luir e quitar per preu de set milia cinchcents sous lo qual preu dels dits cinchcents sous censals han procehit de aquells cinchcents sous censals que la dita ciutat de Valencia me feya y responia cascuns anys a mi pagadors a vint y cinch de mars y setembre migerament los quals me transporta lo magnifich mossen Miquel Hieronym de Cruylles generos ab carta rebuda per Gaspar Gil quondam notari a vint y tres del mes de febrer any mil cinchcents trenta hun per preu de set milia cinchcents sous de aquelles mil cinchcents sous que per lo magnifich en Thomas Dassio sindich de la dita ciutat foren venuts e originalment carregats al dit magnifich mossen Miquel Hieronym de Cruylles ab carta rebuda per lo discret en Jaume Benet Eximeno notari / scriva de la Sala a cint y quatre de janer del present any mil cinchcents quaranta tres lo qual preu dels dits cinchcents sous que responia la dita ciutat de Valencia a vint y cinch de mars y setembre proceheixen de cosemblants cinchcents sous que la dita ciutat feya y responia a vuit de agost y febrer e los quals foren venuts e originalments carregats per lo dit sindich al magnifich Miguel Hierony Magnifich cavaller ab carta rebuda per lo discret en Jaume Eximeno notari scriva de la Sala a dotze del mes de mars del any mil cinchcents y deneu en apres ab quitament per mi fermat en poder del discret en Jaume Benet Eximeno notari scriva de la Sala a deset del mes de febrer del any mil cinchcents trenta hu lo dit censal fonch quitat e comprat los sobredits cinchcents sous que responen los dits nobles Don Gaspar Aguilar e Don Melchior Aguilar.

»Item tots aquells cent quaranta sis sous huit dines censals que lo general de la dita ciutat de Valencia me fa y respon cascan any a vint y dos de novembre en una paga e los quals per los reverents nobles e magnifichs senyors deputats del dit General foren venuts e originalment carregats al magnifich micer Jaume Garcia de Aguilar doctor en Leys per preu de / dos milia docents sous moneda real de Valencia ab carta rebuda per lo discret en Jaume Coll quondam notari scriva del dit General a vint y hu del mes de novembre del any mil quatrecent cinquanta cinch los quals dits censals al dit Don Berenguer fill meu ab lo dit meu testament e presents meus codicils done e deixe ab los pactes vincles e condicions per mi apposades en lo llegat que li fas en lo dit meu testament e no en altra manera e per part e per legitima e per tot altre qualsevol dret que en mos bens li pertanyga e pertanyer per qualsevol titol causa manera e raho totes les altres coses per mi a daquell legals en lo dit meu testament vull que estiguen en sa forma y valor e ab los presents meus codicills aquelles corrobore lo hec approve ratifique e conferme com si aci fossen scrites en lo present meu codicills.

»Item recordantme que ab lo dit meu testament feya legat al noble Don Melchior Aguilar fill meu legitim e natural e de legítim matrimoni nat e procreat de la mia casa posada e situada en la parrochia de Sent Marti de la ciutat de Valencia davant la esglesia de Sent Marti sots certs carrechs / que dita casa fa e dehun censal de tretze milia sous que esta carregat sobre la dita casa e ab lo dit testament li feya venda et insolut mudatio de cinquanta cinch milia sous de aquells cent cinquanta milia sous de propietat de hun censal que la universitat de Valencia me feya y responia de deu milia sous de renda pagadors cascun any en dotze eguals pagues e li feya legat ab dit testament de la restant quantitat e propietat del dit censal de Valencia que es noranta cinch milia sous de propietat e ab dit testament donava e deixaba statge e habitacio al dit don Melchior Aguilar mon fill en la casa de Alaquas en un apartament de aquella fins que aquell tingues casa propia en lo dit loch de Alaquas la qual yo ab dit testament volia que si en la vida mia no la havia obrada que fos obrada per lo hereu meu en lo dit meu testament nomenat e escrit e mes donava e deixava al dit Don Melchior hun camp de moreral que solia esser ametlar e totes les terres que son juntes al dit moreral les quals compri den Joan Peyro Belenquer e mes donava e legava al dit Don Melchior hun mallol que esta al cap del Bovalar que son deu cafiçades poch mes o menys ara ab los presents meus codicills revoque la dita transportacio e insolitum / datio per mi ab lo dit meu testament a daquell feta dels dits cinquanta cinch milia sous e les legats per mi a daquell ab lo dit meu testament fets del dits noranta cinch milia sous cases e terres e ab los presents meus codicills done e leixe al dit Don Melchior Aguilar fill meu legitim e natural e de legitim matrimoni nat e procreat una dobla de or valent vint sous per part e per legitima e per altres qualsevol dret que en mos bens li pertanyga e pertanyer puíxa com ja quant aquell contracta de matrimoni li haia feta donatio ab actes rebuts per los discrets en Dionis Climent e Gaspar Gil notari... de les dites casa e terres e de nou milia siscents sous de renda en quatre censals que la dita ciutat de Valencia me fa y respon de altres terres en dites donacions contengudes e escrites segons en aquelles es contengut.

»Itcm recordantme que ab lo dit meu testament feya legat a la noble dona Hieronyma Aguilar y Pardo filla mia legitima e natural e de legitim matrimoni nata e procreada de quinze milia sous moneda real de Valencia ab les pactes vincles e condicions en lo dit llegat per mi a daquella fet en lo dit meu testament / ara ab los presents meus codicills revoque e per revocats lo llegat per mi a daquella ab lo dit testament fet e ab los presents meus codicills done e deixe e llegue a la dita noble dona Hieronyma Aguilar filla mia legitima e natural e de legitim matrimoni nada e procreada muller del noble Don Pedro Pardo de la Casta mil sous censals rendals e annuals de aquells mil quatrecents huytanta huyt sous censals rendals c annuals que lo General de la present ciutat y Regne de Valencia me fa e respon cascun any pagadors a vint y set dels mesos de setembre janer e maig en tres eguals pagues e los quals per los reverents noble e magnífichs diputats de la Generalitat de dit General me foren venuts e originalment carregats per preu de vint y dos milia trecents vint sous huit dines moneda reals de Valencia ab carta rebuda per lo discret en Pere Bataller notari scriva del dit General a vint y sis del mes de maig del any de la nativitat de nostre Senyor Deu Jesucrist mil cinchcents vint y nou lo qual

legat dels dits mil sous censals en pensio e quinze milia sous en propietat fas a la dita dona Hieronyma filla mia per part e per legitima e per tot altre qualsevol dret que en mos bens le pertanyga e pertanyer puixa qualsevol titol causa manera e / lo qual legat dels dits mil sous de renda fas a la dita dona Hieronyma de vida de aquella e aquells la dita dona Hieronyma filla mia posseixca per tot lo temps de la sua vida e apres obte de aquella los dits mil sous censals de renda vinguen e sien de Don Joan Pardo fill de aquella e net meu... Lo dit Don Joan Pardo net meu posseixca e tinga per tot lo temps de la sua vida e apres obte del dit Don Joan los dits mil sous sien vinguen e tornen al que en dit cas sera mon hereu e aquell lo dit mon hereu tinga e posseixca ab les pactes vincles e condicions que tindra e possehirá la dita ma herentia e no en altra manera e encara lo dit llegat fas a la dita dona Hieronyma filla mia e al dit don Joan Pardo net meu ab pacte vincle e conditio que lo dit censal se quitara que la propietat sia deposada en poder del taulager de la cort del magnifich Justicia on lo civil de la ciutat de Valencia e de allí on sia treta sino per ops de tornar a smercar en bon lloch tut y segne e en lo dit nou smers fahedor li sia posat lo dit pacte que / en cas de quitament sia tornat a depositar en poder del teulager del dit magnifich Justicia encara lo dit llegat fas a la dita dona Hieronyma filla mia e al dit Don Joan Pardo net meu ab pacte e conditio que si lo noble don Balaguer fill meu e germa de aquella pledejara... al dit mon hereu per ninguna via per raho de la dita ma herentia e de la herencia del magnifich en Berenguer Marti e de la herencia de Mosen Hierony de Aguilar en tal cas vull e man que en qualsevol de dits casos que lo dit don Berenguer pledejas ab lo dit mon hereu vull que la dita dona Hieronyma filla mia e lo dit Joan Pardo fill de aquella durant lo dit plet no puixa rebre ni reba les pencions dels dits mil sous censals com en dit cas vull e man reba aquells lo noble don Gaspar Aguilar fill e hereu meu en lo dit testament fet scrit e nomenat e lo que fera mon hereu pera pagar les despeses que fara lo dit mon hereu en lo plet que per la sobredita raho li moura lo dit Don Berenguer com ma intensio sia que en dit cas los dits mil sous censals serveixquen pera les despeses de dit plet e si lo dit Don Berenguer desestira e dexava de pledejar en lo dit mon hereu substituïts de aquell en tal cas la dita dona Hieronyma / filla mia e lo dit Don Joan Pardo torne a rebre e reba les dites pensions del dit censal e si lo dit don Berenguer tornara a pledejar per lo semblant ab lo dit mon hereu o substituïts de aquell en tal cas la dita dona Hieronyma e fill de aquella segons es dit cesse e deixe de rebre les pensions del dit censal e en dit cas les torne a rebre lo dit mon hereu qui en dit causa sera com ma intencio sia segons el dit dessus que les pensions del dit censal serveixquen per al plet que lo dit Don Berenguer mon fill moura al dit mon hereu e enten a moure e si lo dit Don Berenguer desestira al plet en dit cas torne a rebre la dita dona Hieronyma e lo dit Don Joan Pardo e si cas fera que lo dit don Berenguer e vensia e alcançava alguna cosa al dit mon hereu e substituïts de aquell vull que lo qui fera mon hereu en dit cas se puixa retenir e retenga versi tanta part dels dits mil sous censals per mi legats ab les presents meus codicills a la dita dona Hieronyma filla mia e en dit cas fas llegat a la dita dona Hieronyma filla mia del que restara dels dits mil sous ab los pactes vincles e condicions damunt dits e per part e per legitima e per tot / altre qualsevol dret que en mos bens li pertanyga e si no sobrara res dels dits mil sous en tal cas li deixe una dobla de or valent vint

sous per part e per legitima e per tot altre qualsevol titol causa manera e raho.

»Item recordantme que ab lo dit meu testament privava e volia que ningun bastart bort o altre fill que no fos nat de legitim e carnal matrimoni no pogues succehir en la mia herencia ara ab los presents meus codicilis corregint adobant millorant e ajustant al dit meu testament vull e mane en cas que nos trobara parents meus e de la noble dona Ysabel Joan Torres de Aguilar molt amada muller mia legítims e naturals e de legitim matrimoni nats e procreats e en tal cas si trobaran fill o fills bastarts o borts mascles del noble Don Gaspar fill y hereu meu en lo dit meu testament nomenat vull e man que / aquell sia mon hereu e als dits parents meus e de la dita dona Ysabel Joan Torres de Aguilar muller mia instituixch e si cas fora si trobaren dos fills o mes del dit don Gaspar Aguilar en tal cas lo maior prefereixca al menor e si aquell morira sens fills e descents legítims e naturals mascles e de legitim matrimoni nats e procreats e los dits fills e descendents de aquell moriren sens fills e descendents mascles legítims e naturals en tal cas la dita ma herentia vinga e torne ab altre fill del dit Don Gaspar e axis segueixca de huns en altres fins al darrer que morra e si lo darrer que morra dels fills del dit don Gaspar Aguilar morra sens fills ne descendents mascles en tal cas la dita ma herencia vinga sia e torne als fills mascles de don Melchior Aguilar fill meu bastarts o borts sini haura / o als fills descendents de aquells preferint tots temps lo maior al menor e si fills ni descendents per linia masculina no hi haura dels fills del dit Don Melchior en tal cas la dita ma herencia vinga sia e torne als fills bastarts o borts mascles del noble don Berenguer Aguilar fill meu o descendents mascles de aquell legitim e naturals e de legitim matrimoni per linia masculina nats e procreats e axis seguixca en los fills bastarts o borts dels instituits en lo meu testamet en la dita ma herencia e les dites institucions fas ab los presents meus codicilis ab dits fills bastarts o borts del dit Don Gaspar Don Melchior e Don Belenguer e instituits en lo dit meu testament ab los mateixos pactes vincles e condicions apposats en lo dit meu testament e no en altra manera totes les altres coses en lo dit meu testamet scrites y ordenades vull que resten en la forsa y valor e fermes y valides com si los presents codicilis fets no fossen ratificant e confermant ab los presents meus codicilis aquell dit testament no contrastant les coses en els presents codicilis scrites y contengudes Aquests / son los meus darrers codicilis e la mia ultima e darrera voluntat los quals vull valer y tenir e que valguen e tinguen per dret de codicilis e per tots aquells drets furs privilegis e constitucions los quals foren fets en la ciutat de Valencia a deu del mes de juliol del any de la nativitat de Nostre Senyor Deu Jesucrist mil cinchcents quaranta tres senyal de mi dit don Jaume Garcia Aguilar codicillant per mi dessus que les sobredites coses com a ultima e darrera voluntat mia lohe approve rattifique e conferme.

»Presens foren per testimonis a la confessio dels dits codicilis pregarts cridats e demanars los venerables mossen Miquel Joan Gil e mossen Jaume Muntanyes preveres e lo honorable en Maria Sabater mercader habitans de la present ciutat de Valencia los quals interrogats per mi Gaspar Gil notari rebedor dels dits codicilis si coneixien lo dit codicilant e dixeren tots que si e nomenaren a aquell per son nom e perço semblant lo

dit codicilant digue conèixer los dits testimonis anomena a cadun de aquells per son nom e yo dit notari conegui molt be a daquell e ell a mi.

»En apres en lo dia que comptavem vint y hun dia del mes de agost del dit any a instancia e requisicio dels nobles e reverent Don Hieronym de Aguilar / mestre Damia Sadorni prevere mestre en Sancta Teologia procurador del noble Don Dimas de Aguilar Don Gaspar de Aguilar e Don Melchior Aguilar altres dels marmessors en los dessusscrits codiciils scrits e nomenats segons que de la procura del dit mestre Sadorni consta ab acte rebut per mi Gaspar Gil notari deiusscrit a dihuyt del mes de juliol propasat e any present tenint en aquella ple poder per a les coses deiusscrites personalment existents en la casa e habitacio del noble Don Hieronym de Aguilar posada e situada en la present ciutat de Valencia en la parroquia de Sent Berthomeu en lo carrer vulgarment dit de Valldigna les dessus inserts codiciils foren lests e publicats per mi dit Gaspar Gil notari rebedor de aquells ab alta e intel·ligible veu de la primera linea fins a la darrera inclusivament e aquells lets e publicats encontinent los dits don Hieronym de Aguilar mestre Damia Sadorni prevere en dit nom Don Gaspar Aguilar e Don Melchior Aguilar dixeren e responderen que per amor de nostre Senyor Deu e per la molt amor e voluntat que tenien al dit noble Don Jaume Garcia de Aguilar codicilant qui dessus acceptaven lo carrech de la dita marmessoria a ells ab los dits codiciils deixada presents foren per testimonis a la publicacio dels dits codiciils los nobles Don Francisco Aguilar e lo honorable en Maria Cabater mercader habitants de Valencia.»

DOCUMENT II

Die XIV mensis july MDXXXIII

Uns dies abans de la seva mort, En Jaume Garcia d'Aguilar dicta el seu darrer codicil testamentari. En ell deixà exprès que foren pagades 15 lliures a la seva criada pel temps que l'havia servit i 10 lliures més a un seu amic, En Joan Dimes Sarrió.

«...corregint e ajustant al dit meu testament ab los presents meus codicills vull e man que sien donades e pegades quinze lliures moneda reals de Valencia a Beatriu Ferrandiz donzella filla del magnífich en Luis Ferrandis criada mia e de la noble dona Ysabel Joan Torres de Aguilar quondam muller mia restants de aquelles vint y cinch lliures de la dita moneda que aquella ha guanyat de soldada en casa mia e de la dita ma muller com ja en dies passats haja pagat al dit mossen Luis Ferrandis pare de aquella deu lliures de les dites vint y cinch liures de les quals ne tinch albara de la sua ma e no reste pagarli sino tan solament les dites quinze lliures / Item done leixe et legue al venerable mossen Joan Dimes Sarrio prevere deu liures de renda cascun any moneda reals de Valencia les quals aquell reba e vull li sien donades per tot lo temps de la sua vida per lo hereu meu en lo dit meu testament scrit e nomenat... e lo qual legat fas al dit mossen Joan Dimes Sarrio per los bons serveys que de aquell he tragui e rebut per tot lo temps de la mia vida...

«Present foren per testimonis a la confectio dels dits codicills... los reverent mestre Damia Sadorni prevere e mestre en Sancta Theologia e los honorables en Pere Pous mercader e Vicent Benet scuder habitants de la dita ciutat de Valencia...»

DOCUMENT III

Die XVIII mensis july anno a nativitate domini MDXXXIII

Inventari de béns d'en Jaume Garcia d'Aguilar que es porta a cap els dies 18 i 26 de juliol i el primer dia d'agost del 1543. Es fa relació de tots els béns de l'herència: territorials, jurisdiccionals, mobles e immobles.

«Et primo fon ha trobat en bens de la dita herentia lo loch nomení de Alaquas cons tituhit dins los termes generals de la ciutat de Valencia ab la jurisdíctio de aquell tengut a carrech de () cafiços de forment docents canters de vi vermell trenta arro ves de oli e una carrega de arros cascuns anys pagadors als frares e monestir de la Verge Maria del Olivar constituhit en lo terme del dit loch e encara es tengut a carrech de / trecents sous cascuns anys pagadors al vicari de la sglesia del dit loch en la festa de Sent Joan lo qual carrech se pot mudar en altre loch e en tal cas lo loch e lo senyor de aquell son excempts del dit carrech Item a carrech de altres tre cents sous cascuns anys pagadors al bene ficiat del benifet instituhit en la sglesia de la Verge Maria del Olivar del dit loch sots invo catio de Sancta Maria Magdalena en los mesos de abril y octubre migerament e lo qual carrech mudantse en altra part lo dit loch e senyor de aquell en la forma dessusdita son excempts del dit carrech Item lo moli del dit loch es tengut a carrech de trecents sous censals e perpe tuals sense luisme ni fadiga cascuns anys pagadors als rector y obrers de la sglesia de Sent Esteve de la present ciutat a quinze de abril en una paga per ops de comprar dos peces de drap ab totes ses pertinenties drets e prerrogatives a daquell e a senyor pertanyents castell o casa de senyor e hort que esta davant la dita casa segons que afronta de una part ab terme del lloch de Torrent e de altra part ab terme del lloch de Xilvella e de altra part ab terme del lloch de Quart Com fos tart e hora no comoda pera proseguir / lo inventari dels bens mobles inmobles e se

movents de la dita herentia per al present fonch
 sobreseyt en la continuatio del dit inventari pro
 testant en lo dit nom que temps algu no pre
 correga al dit noble Don Gaspar Aguilar son
 principal en fer e continuar lo dit inventari
 requerint etiam dicto nomine depremissis
 e serli rebuda carta publica per haverne me
 moria en lo sdevenidor foren fetes les dites
 coses en la ciutat de Valencia a dihuyt dies
 del mes de juliol any de la nativitat de nostre
 Senyor Deu Jesucrist mil cinchcents quaranta
 y tres senyal de mi dit Don Rafael de Figue
 rola dessus dit qui les dites coses en lo dit nom
 lohe atorgue e conferme
 testimonis foren presents a les dites
 coses los honorables en Luys Baldo e Pe
 re Lopis scrivenls habitants de Valencia
 Postea vero die intitulalo vicessima sexta
 dicti mensis july anno quo supra a nativitate
 domini millessimo quingentessimo quadagesimo
 terlio lo dit noble Don Gaspar de Aguilar senyor
 del loch de Alaquas habitador de la ciutat de /
 Valentia en lo dit nom de hereu universal del
 dit noble Don Jaume de Aguilar quondam pare seu e
 senyor del dit loch ratificant...
 e confermant lo inventari fet per lo noble
 Don Rafael de Figuerola en nom de procurador
 de aquell ab acte rebut per los notaris davall
 scrits a dihuyt dels presents mes e any en tot
 lo en aquell contingut de la primera linea fins
 a la darrera inclusive e ara continuant lo
 dit inventan memorial e capbreu dels bens
 atrobats e recahents en la dita herentia del
 dit noble Don Jaume Aguilar confessa haver
 trobat e recaure en bens de la dita herentia
 los bens e coses següents
 Primo fonch atrobat en bens de la dita he
 rencia en la casa hon estava e habitava lo
 dit noble defunt situada e
 posada en la parrochia de Sencta Creu prop
 lo monestir de la Verge Maria del Carme e
 hon fini sos darrers dies los bens següents
 Primo una tauleta redona de noguer e al
 ber vella
 Item hun lit de posts ab quatre posts e dos pet
 ges usats ab quatre matalafs de llana cas
 tellana usats hun parell de lençols prims usats
 dos flasades cardades la una blanca y laltra
 vermella usades una vanova prima dos coxins /
 de fluxell ab cubertes blanques hun papallo
 obrat de negre usat hun davant llit de fil

obrat de negre
 tem una caixa gran de noguer dins la qual
 foren atrobades moltes cartes de censáis
 fahents per la herensia del magnifich en Be
 renguer Marti de Torres quondam ciutada
 Item quatre cadires de cuyro velles
 Item una caixa gran de pi pera la tapicería
 dins la qual fonch atrobat lo seguent
 Item una pellisa de home usada
 Item hun i'asset de drap blanch
 Item una samarra de samellot negre
 vella
 ítem una altra samarra de samellot ne
 gre guarnida de vellut negre nova
 Item hun gipo de ceti negre usat
 Item una roba de pardillo usada
 Item un sayo de drap negre vell ab lo cos for
 rrat de pell de llop
 Item un parell de borzequins vells
 Item hun breviarí vell antich e unes hores
 de la Semana Sancta
 Item hun diornal c hun confessionari ab cu
 bertes de cuyro
 Item hun libre de empremta ab cubertes de /
 pergami intitular opus regale
 Item una Biblia de pergami de letra de ma
 Item una post ab una imatge de nostra senyora
 ab son fillet al bras
 Item dos cortines de brots usades
 Item una cadira de trona vella
 Item hun lit ab quatre posts e dos petges e
 dos matalafs
 Item una caixeta de baci
 Item hun gipo de instani vell
 Item dos camises de Olanda velles e una faxa
 e dos parells de calces de agulla
 Item una boseta ab setanta un cats
 Item dos albarans del general lo hun de sexan
 la dos liures deu sous e lo altre de vint y
 quatre liures setse sous
 Item en la cuyna fonch atrobat lo seguent
 Primo hun foguer de dos fogons de ferro
 vell
 Item hun perolet de coure
 Item una olla de coure
 Item una tauleta chiqua de noguer
 Item en lo stable fonch atrobat hun potro
 castany
 Item fonch atrobat hun libre gros ab cubertes /
 de cuyro singolat vell en lo qual estan con
 tinuats molts censals de la herencia del magnifich

en Berenguer Marti de Torres quondam ciutada de la herencia del magnifich mossen Hierony Aguilar quondam cavaller e propis del dit noble don Jaume de Aguilar e per quant los censals de la herencia del dit magnifich en Berenguer Marti de Torres pertanyen jure vinculi al noble don Berenguer Marti de Torres y de Aguilar senyor de Estivella y Beselga germa de aquell e los censals de la dita herencia del dit mossen Miquel Hierony Aguilar pertanyen axi mateix en al dit noble don Berenguer ab legat per lo dit noble don Jaume de Aguilar fet ab sos testaments e codicills perço ara inventariant sols los censals propis del dit noble don Jaume de Aguilar confessas aver trobat com a bens de la herencia de aquell los censals següents Et primo tots aquells mil quatrecents huytanta huyt sous censals los quals fa e fer es tenguda la Generalitat de la ciutat e regne de Valencia cascuns anys pagadors a la dita herencia a vint y sis dels mesos de giner maig y setembre equalment e los quals per los nobles e magnifichs deputats / de la Generalitat foren venuts e originalment carregats al dit noble don Jaume de Aguilar scriva de la diputatio a vint y sis del mes ab altre acte rebut per lo discret en Matheu Ros notari de desembre any mil cinchcents vint y nou per preu de vint y dos milia trecents vint sous huyt dines moneda de Valencia

Item tots aquells cent onze sous hun diner y hun ters de diner censals los quals fa e fer es tengut cascuns anys a la dita herencia lo offici de argenters de la present ciutat e singulars de aquell a trenta hu del mes de juliol en una paga e los quals per los clavari majoral e sindich del dit offici de argenter foren venuts e originalment carregat al dit noble don Jaume de Aguilar ab acte rebut per lo dit fet en Pere Mir notari a trenta de juliol any mil cinchcents trenta quatre per preu de dos milia sous

Item tots aquells cinchcents trenta tres sous quatre dines censals los quals cascuns anys fa e fer es tenguda la ciutat de Valencia a la dita herencia a cinch dels mesos de juny y desembre migerament e los qual per lo magnifich sindich de la ciutat de Valencia foren venuts e originalment / carregats al magnifich micer Dimas de Aguilar doctor en cascan dret ab acte rebut perlo scriva de la Sala a denou del mes de abril any mil

cinchcents quarante per preu de vynt milia
sous moneda de Valencia e apres ab acte
rebut per en Gaspar Gil altre dels notaris
davall scrits a () del mes de ()
anp mil cinchcents quaranta lo dit magnifich
micer Dimas de Aguilar reconegue e transpor-
ta lo dit censal al dit noble don Jaume de Aguilar
Item tots aquells docents vintydos sous
dos diners censals los quals cascun any fan
e fer son tenguts a la dita herensia los clavari
majorals e singulars persones del
offici de teixidors de li e lana de la present
ciutat a huyt de abril y octubre migerament
los quals per lo clavari majorals e sindich
del dit offici de teixidors foren venuts e ori-
ginalment carregats al dit noble Don Jaume
de Aguilar ab acte rebut per lo discret en
Luis Miquel notari a set de octubre mil cinchcents
trenta dos per preu de quatre milia
sous moneda de Valencia
e com fos hora tarda e no yhagues ni
sabessem peral present mes bens de la dita he-
rencia en la present ciutat pera poder inventariar /
aquells perço fonch sobreseyt en la continuatio
del dit inventan fins que ell dit don Gaspar
puga anar al dit loch de Alaquas pera poder
inventariar los bens que en dit loch son de la
dita herensia perço lo dit noble Don Gaspar Agui-
lar en lo dit nom protesta que temps algu
no li precorregues pera fer e continuar lo dit
inventari requerint etiam als notaris de
mssevits que de les dessusdites coses li rebessen
acte publich per haverne memoria en lo sde
venidor la qual per los dits notaris fonch re-
buda en la ciutat de Valencia los dies any dessus
dits se nyal de mi dit don Gaspar de Aguilar
que les dites coses lohe atorgue e
conferme

presentes foren per testimonis a les di-
tes coses los venerables mossen Joan Dimes
Sarrío prevere e lo honorable en Luys Baldo
scrivent e habitants de Valencia
Ulteuque autem die intitulato primo mensis
agusti anno quo supra a nativitate
domini millesimo quingentesimo quadrage-
simo tercio lo dit noble don Gaspar Aguilar
en lo dit nom de hereu continuant lo inven-
tari memorial e capbreu dels bens atrobats
e recahents en la dita herensia del dit noble /
don Jaume de Aguilar confessa haver atro-
bat e recaure en bens de la dita herentia

los bens e coses seguente

Et primo quatre cansades de olivar poch mes o menys situades e posades en la horta del sit loch de Alaquas en la partida del Rech de les Eres prop lo monestir de la Verge Maria del Olivar franques e quittes afronten de una part ab camí publich qui va del dit loch de Alaquas al loch de Torrent e de altra part ab camí qui va del dit loch de Alaquas al dit monestir del Olivar ribas en mitg e de altra part ab lo hort del dit monestir cequia en mig e de altra part ab terres de Joan Garcia e Joan Lazer ribas en mig

Item huyt cificade spoch mes o menys de vinya e olivar situades e posades en la dita orta de Alaquas en la partida del Ters afronten de una part ab senda que va del dit loch a la Alquería del noble Don Jaume Corberan e de altra part ab cequia del Ters e de altra part ab moreral de Pere Sarrio ribas en mitg de altra part ab senda vehinal qui va del dit loch al loch de Torrent cequia en mig e de altra part ab olivar dels hereus de Jaume Romeu ribas en mig /

Item una taula larga plantada de moreral situada e posada en les dites horta e partida junt a la senda del lloch de Torrent afronta de una part ab oliveral de Na Caldesa e de altra part ab oliveral dels hereus de Joan Peyro ribas en mig

Item dos fanecades de moreral poch mes o menys situades e posades en la dita horta del dit loch de Alaquas en la partida de la 'Cequieta de les Eres afronten de una part ab dita cequieta e de altra part ab obrador de Rafel Oller e de altra part ab casa del dit Rafel camí en mig e de altrapart ab terres de Berthomeu Catal

Item quatre fanecades de terra moreral poch mes o menys plantades de alfals situades e posades en la horta del dit loch en la partida del camí de Aldaya afronten de una part ab cequia del moli del dit loch e de altra part ab moreral de Consetani e ab los obradors del dit loch

Item sis cificades de vinya poch mes o menys situades e posades en lo seca del dit loch de Alguas en la partida de la Carrasca afronten de una part ab camí de Torrent / e de altra part ab oliveral de Joan Vicent e de altra part ab garroferal de Picami Corruich

Item dihuyt caficades de vinya poch mes o menys situades e posades en lo Boalar e sequa del dit loch de Alaquas en la partida del Cami Vel afronten de una part ab terme del loch de Quart camí vell en mig e de altra part ab vinyes de mossen Dimas Sarrio prevere e de altra part ab vinyes de mossen Miquel Catalunya major c de altra part ab vinyes de Jaume Miquel

Item quatorze fanecades de vinya de vin blanch poch mes o menys situades e posades en lo dit loch de Torrent en la partida del Censal de Torrent tengudes sots directa senyoria del Comanador del dit loch de Torrent a cens de vint dines per caficada cascuns anys pagadors en cert termini ab luisme e fadiga afronten de una part ab olivar de Miquel Sarrio menor e de altra part ab terres de Miquel Sarrio major marge miger e ab moreral de Rodrigo de Lucerga cequia en mitg e de altra part ab cenda de la Alquería de Don Jaume Corberan

Item set caficades de terra junta çoes / quatre de vinya de sequa e tres de terra campa e moreral de orta situades e posades en lo terme del dit loch de Torrent en la partida de la senda de Don Jaume Corberan tengudes sots directa senyoria del Comanador del dit loch de Torrent a cens çoes les tres caficades de orta a vuit dines per cascuna caficada e les quatre caficades de sequa a quatre dines per cascuna caficada cascuns anys pagadors en cert termini ab luisme e fadiga afronten de una part ab vinyes de Miquel Catalunya menor e de altra part ab senda vehinal del dit lloch de Torrent e de altra part ab oliveral de Joan Soriano e ab terres de la dita herensia del dit noble Don Jaume de Aguilar

Item tres caficades de garroferal poch mes o menys situades e posades en lo terme del dit loch de Torrent en lo sequa en la partida del Barranch tengudes sots directa senyoria del Comanador del dit loch de Torrent a cens de quatre dines per cascuna caficada cascuns anys pagadors en cert termini ab luisme e fadiga afronten de una part ab vinyes de Joan Lopez major e de altra part ab lo Barranch dit de Torrent / e de altra part ab la Canyada dels Exímenos
Item nou fanecades de ()

poch mes o menys situades e posades en la Horta del dit loch de Torrent en la partida del Censal de Torrent tengudes sots directa senyoria del Comanador del dit loch de Torrent a cens de vint dines per cificada cascuns anys pagadors en cer termini ab fadiga e luisme afronten de una part ab •vinya de Joan Peyro Berenguer cequia en mig e de altra part ab olivar- dels hereus de Joan Peyro cequia en mig e de altra part ab cequia del Ters

ítem quatre jovades de terra campa poch mes o menys situades e posades en lo terme de Xiva damunt lo Mas del Bisme tengudes sots directa senyoria del senyor del dit loch a cens de hun sou per cascuna jovada cascuns anys paga dors en cert termini ab loysme e fadiga afronten de una part ab lo Camí Real de Requena e de altra part ab terres del dit Mas del Bisbe

Item en la casa e castell del Senpor del dit loch de Alaquas foren atrobats los bens / següents

Primo en lo stable de la dita casa foren atrobats dos rocins de lauro e hun macho de lauro vells

Item en la stantia dels omens de la lauro foren atrobades les coses següents

primo hun aladre de parell ab tot son aparell

Item tres aladres de forquat ab tots sos aparells

Item quatre legons gangalluts

Item tres legons eguals

Item cinch exades usades

Item una destreal gran

Item dos botes grans y dos portadores velles

Item dos saries usades

Item hun carro gran de parell ab dos rodes ab tot son aparell

Item en lo celler de dita casa o castell foren atrobades les coses següents

primo huyt botes en les quals niha dos molt grans les sis de les quals estan plenes a saber es quatre de vi vermell e dos de vin blanch

Item dotze gerres grans voidaderes les nou / gerres vuydes e les tres plenes de vi vermell

Item dos gerres de vint canters la una plena e la altra encetada de vi moscat

Item dos parells de portadores desfetes

Item huyt gerres olieres buydes
 Item en lo estudi de migant scala fonch atrobat lo seguent
 primo hun lit de posts ab sos petges
 Item en lo altre estudi apres seguent fonch
 atrobat lo seguent
 primo hun lit de camp usat ab dos mata
 lafs e una fillola ab sa vanova e flaçada
 Item hun scriptori de noguer vell vuyt
 Item una caixa de noguer ab molt papers
 de poca importancia
 Item una caixa ferrada vella vuyda
 Item en la Sala de la dita casa o castell
 foren atrobats vint y cinch cafisos de
 forment
 Item quatre cafisos de spelta
 Item en lo mejador de la dita casa o castell
 fonch atrobada una taula gran obrada
 que son tres peses afigides ab dos peus de tisoires /
 Item hun tinell de fusta gran vell ab una
 conqua gran de lauto
 Item en la cuyna foren atrobades dos paelles
 de ferro una perola de coure e huns
 ferros
 Item hun foguer mich de ferro
 Item hun caixo gran de fusta de tres calaxos
 vell
 Item en lo porche de dita casacastell foren
 atrobats quatorce caficos de forment
 Item en lo estudi del moços fonch atrobat
 hun llit de posts ab dos matalafs vells una
 flaçada blava y dos lencols
 Item altre lit de moços ab dos matalafs
 vells una flaçada blava y dos lancols
 Item altre lit de posts dels moços ab dos
 matalafs vells dos flacades la una
 blava e laltra blanca e dos lencols
 Item en lo pou foren atrobats dos parells de
 poals de fusta ab ses cordes
 Item en la entrada tres orons despart
 Item miga dotzena de cadires de cuyro velles

»Hec sunt que de presenti invenio /
 fore sine pertinere dicte hereditati dicti
 nobilis domini Jacobi de Aguilar quondam patris
 mei de quibus dabo bonum comportum et
 rationem quando cuiusque requisitus et obligatus
 fuero protestando que si ex jure aliqua alia
 aparuerint bona dicte hereditati pertinentia
 Illa possim et valleam addere huic inventa
 rio senaliud de novo conficere inventarium
 memoriale sine repertorium De quibus om

nibus et singulis requicio iristrumentum fieri publi
cum ad habendum memoriam inscripturum
quod finit Actum in dicto loco de Alaquas
die et anno supra dictis sig num mei Gasparus
de Aguilar predicti qui hec dicto nomi
ne laudo concedo c confirmo

testes... venerabilis Joannes Dimas Sarrio
presbiter et Jacobus Miquel agricola loci
de Alaquas.»